Emlékezés Arany Jánosra

Nagyszalontán, *Arany János* szülővárosában, csütörtökön befejeződött a költő halálának 100. évfordulója alkalmából tartott rendezvénysorozat. Az Arany-centenárium központi romániai ünnepségét szerdán Bukarestben tartották meg. Romániában sok helyütt megemlékeztek a költő halálának évfordulójáról, s számos lapban jelent meg a tanulmány az évforduló kapcsán Arany János költészetéről, életútjáról.

Nagyszalontán a rendezvénysorozat első eseménye a szeptember 30-án tartott közös román—magyar est volt, amelyen *Kozma Dezső* kolozsvári egyetemi tanár is részt vett. Ekkor nyitották meg a centenáriumi kiállítást a Csonkatoronyban levő Arany-múzeumban, ahol most eddig kevésbé ismert Arany-leveleket is megtekinthetnek az érdeklődők. Bemutattak más Arany-relikviákat is.

A csütörtökön tartott tudományos ülést *Iul Ana Dubei* polgármesternő nyitotta meg. A rendezvényen megjelent számos román és magyar irodalomtörténész, helytörténész, néprajzkutató. Előbb plenáris ülést tartottak, majd külön-külön emlékeztek meg a centenáriumról, illetve a helytörténeti évfordulóról. A nagyszalontai Arany-évfordulón képviseltette magát a magyar írószövetség, valamint a kelet-magyarországi írócsoport is. *Nagy Gáspár*, az írószövetség titkára, *Sánta Ferenc* író, valamint *Görömbei András* debreceni egyetemi tanár koszorút helyezett az Arany-szülőház helyén levő emléktábláknál.

*

Amíg lesznek, akik magyarul írnak és olvasnak, Arany János élni fog — mondotta megemlékezése summázataként *Tarnócz Márton* egyetemi docens, a 100 évvel ezelőtt elhunyt Arany János síremlékénél a Mező Imre úti temetőben, a pénteki koszorúzási ünnepségen. A Magyar Tudományos Akadémia nevében *Láng István* főtitkárhelyettes és *Szabolcsi Miklós* osztályelnök helyezte el a megemlékezés virágait. Megkoszorúzták a síremléket a Művelődési Minisztérium, a Magyar Írók Szövetsége, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság és a Petőfi Irodalmi Múzeum képviselői. A budapesti Arany János Gimnázium diákjai is elhelyezték a kegyelet virágait a síron, s Nagykőrösről is hoztak koszorút az ünnepségre a városi tanács, az Arany János Múzeum és Társaság, valamint az Arany János nevét viselő gimnázium és általános iskola képviselői. (MTI)

Népfront-tanácskozás

Még mindig lehangoló képet mutatnak a baleseti statisztikák, annak ellenére, hogy az utóbbi években mind több intézkedést tettek megelőzésükre, számuk csökkentésére. A Hazafias Népfront balesetvédelmi munkabizottságának pénteki ülésén elhangzott, hogy a legtöbb sérülés a ház körül, otthon történik, s nem — mint korábban — a munkahelyeken. A balesetek mintegy háromnegyede a lakásokban, építkezés közben, illetve a kiskertjükben éri az embereket.

Székely Lajos, főiskolai tanár, a munkabizottság elnöke rámutatott: szomorú és feltűnő, hogy az emberek mennyire nincsenek tisztában a rájuk leselkedő veszélyekkel. Márcsak ezért is szükséges a korábbinál jóval nagyobb figyelmet fordítani a felvilágosításra, a hatásos propagandára. A jelenlevők egyetértésre jutottak abban is: „feltérképezik" a balesetek alapvető okait, olymódon, hogy külön összegzik és elemzik a ház körül, illetve az építkezés közben bekövetkezett sérülések kiváltó tényezőit.

(MTI)

Színiélet Kolozsvárott

Két opera

3. Ahol a káprázat ért, hogy Helmerék kópiáját, a mi szegedi ószínházunk belsejét csodálom: a román opera birodalma. Itt is társbérlő az opera és a próza; hogy egészen pontos legyek, egyetlen kombinát, közös adminisztráció fogja össze a román operaszínházat, drámaszínházat és filharmóniát, mely önálló szimfonikus zenekart is tart.

A román opera frissen kinevezett igazgatója, *Ionel Pantea* fiatalember. Mielőtt találkoztunk, magyar barátaim annyi jót mondtak el róla, hogy már-már tartottam felőle, álomképen csak ronthatnak a személyes benyomások. Előzően a magyar operistáknak rendezett (*Varázsfuvoláját* magam is láthattam odaát), jeles basszista, a *Don Giovanni* bemutatójának ő lesz a Leporellója, amit mellesleg elénekelt már Amerikában és Salzburgban; több nyelven beszél, elismert művész és teoretikus, egyszóval first class szaktekintély. Hát kérem? Amit a fentiekhez hozzátehetek: tényleg elbűvölő. Közvetlen, rendkívül barátságos, viselkedésében semmi idegenkedés, fakszni. Társaságában hamar föloldódik az ember, azzal a ritka képességgel rendelkezik, hogy pillanatok alatt rokonszenves lesz.

Elmondta, hogy a román opera 1919-ben alakult, s kezdetben a neves basszista, Popovici igazgatta, akinek *Cosima Wagner*, a nagy zeneköltő özvegye, *Liszt Ferenc* lánya megtisztelő fantázianevet adott: Bayreuth. A város szívében szunnyadó híres házsongárdi temetőben is így láttam a fejfáját: *Dimitrie Popovici-Bayreuth*. Dalszínházukat az *Aidával* nyitották, s napjainkban 44 darabot őriznek a repertoáron — a sors különös fintora (akár a vidéki társulatok gondjait Romániában sem kevésbé jellemző adalék gyanánt); éppen Wagner-műveket momentán nem. A 215 tagú társulatot két karmester dirigálja, 34 szólistájuk van, hatvanan játszanak a zenekarban, a 44 tagú balett évadonként tart önálló bemutatót (minőségi mutatója, hogy nyáron olaszországi szabadtéri fesztiválon vendégeskedtek, nyolcezer néző szemeláttára). Ötvenheten dalolnak a kórusban, melynek utánpótlását egy további *amatőr énekkar garantálja*, a hivatásosakkal párhuzamosan foglalkoznak velük, tanítják be nekik a műveket, hogy mindig legyen beugró, ha valaki kiesik a színházi kórusból. Az idei évadra hat premiert terveztek. Két híres tenoristájuk. *Emil Gherman* és *Ion Tudoroiu* külföldi szerződésben áll, így érthető, hogy az igazgatónak a tenor fachon is gondjai támadnak, a drámai szoprán mellett. Általában az erős középgenerációt hiányolják, ezért *sok fiatallal kísérleteznek* — tapasztaltam viszont, nem eredménytelenül.

Láttam a *Bohémélet*ünket, egészen elsőrangú rendezésben, prima szólistákkal. El sem igen akartam hinni, hogy a Mimit éneklő *Elena Anaries* például csak most próbálgatja szárnyait, de nagy meglepetéssel szolgált a halszálka vékony ifjú dirigens, *Tiberiu Popovici* minden szentimentális glancoktól mentes, kristálytiszta *Puccini*-értelmezése (a zenekar ápolt hangzásából jelentékeny műhelymunkája is kitetszett), s a Marcelként hallott *Dan Serbac* férfias zengésű baritonja, nagyvonalú szerepjátéka.

A nemrég indult évad nagy dobásának szanják a *Falstaffot*, *Ilie Balea* fiatal rendező elképzelései szerint. A karmester *Christian Mandeal* lesz a helyi filharmóniától, Alice pedig az a *Kriza Ágnes*, a kolozsvári Magyar Operából, aki mellesleg itt, a román operában kezdte pályáját, akit a szegedi szabadtéri Falstaffjában is hallhattunk már. Áprilisra a Kolozsvárott élő zeneszerző, *Sigismund Toduta* román balladára írt kantátájából terveznek látványos előadást, *Miorita* címmel, a kórus és a balett föllépésével. A román opera népszerűségéről csak annyit még, nem vált be a bérletrendszer, fölszámolták. Közönségük tudniillik enélkül is van.

Nem szokványos helyzet, hogy Kolozsvárott két dalszínház működik, s az egyetlen Magyar Opera, határainkon túl. Története nagyjából egyidős a drámajátszásával, 1794-től eredeztetik, amikor egy bizonyos *Schenk Johann* nevű szerzőnek bemutatták *Csodadoktor* című darabját. A magyar opera, mint ismeretes, Vaszy Viktorral az élen áttelepült Szegedre a második világháború végén, az új kolozsvári Magyar Operát 1948. december 11-én nyitották meg a *Háry János*sal. Jelenleg 172 tagú; 27 szólistával, 36 főnyi kórussal; 44-en játszanak az orchesterben, húszan táncolnak a balettben. Évadonként három-négy bemutatót tartanak (operettet is), a repertoáron 41 mű szerepel, vezető karmesterük, *Hary Béla*, komponálással is foglalkozik.

Az operakritikus *Fehérvári László* érdekes kutatásaiból tudom, hogy a *Bánk bánt* például 1949-ben mutatták be, kétszer újították föl, száznégy előadást ért meg. 94 ezren látták. Nagyjából hasonló adatait regisztrálják a *Hunyadi László*nak; az 1953-ban bemutatott *János vitéz*ből pedig 450 előadást tartottak, közel háromszázezer néző előtt. Harminc esztendő alatt körülbelül 6500 alkalommal ment föl a függöny a kolozsvári Magyar Opera produkcióihoz, összesen több mint ötmilliós közönségnek, a városban és másutt, ahová tájolnak. Az *Anyeginnek* például 1922-ben itt tartották az első magyar nyelvű előadását. Rövid kolozsvári vendégeskedésem során a *Rigolettót*, a *Varázsfuvolát* láttam itt, meg *Strauss* operettjét, az *Egy éj Velencében*t. Ám a társulat külföldön is ismert művészeitől *több lemezfelvételt gyönyörködhettem végig* — Fehérvári László vendégszeretetének jóvoltából —, amire azért nálunk nincs példa. (Tényleg csak zárójelben: vajh' miért késik a három magyarországi vidéki társulat vezető művészeinek lemeze, legalább mutatóban megörökítendő, jelennek és az utókornak, hogy a fővároson kívül sem „hallgatnak a múzsák"!)

A Rigolettót és a Varázsfuvolát őszintén szólva kissé szezoneleinek éreztem. Ahol föltűnt, szintén fiatalokat dobtak mélyvízbe, mint a román testvértársulatnál, ám magyar nyelvű előadásban közülük ketten is olaszul daloltak, nem túlságosan érthető módon. Már ekkor tapasztalhattam, valóban csodálatos közönségük van; figyelmes, megértő, minden parányi szépséget zajosan honoráló. Hanem mindez szende zizegéssé halkult emlékeimben két nappal később, hogy a Strauss-operett színpadára lépett egy jóképű bonviván, *Szeibert István*. Hónapokkal korábban viharos körülmények közepette kényszerült távozni, a publikum azonban visszakövetelte, s ez volt a nagy debüt — hát, ilyen ünneplést színházban én még nem láttam. A nézőtér hosszasan tombolt, odarohantak a rivaldához, virágeső, miegymás. Szegény fiatalember annyira meghatódott, hogy a harmadik felvonásra tért magához, úgyahogy, mire a hangjából is hallhattam valamit. Ilyennek képzelem a régi szép idők varázslatos színházát.

Nikolényi István

Kiállítási napló

Színfoltok hátországa

Az ifjú *Kollár György* egy évtizedes munkássága nem ismeretlen e táj képzőművészet iránt érdeklődő közönsége előtt. Saját vallomása szerint művészi pályáját a mártélyi ifjúsági képzőművész táborban kezdte a hatvanas évek végén, itt kapott életre szóló szakmai-mesterségbeli alapokat, emberi indíttatásokat. S hogy menynyire mélyen gyökerezett munkásságába az itt szerzett élményvilág, arra jó példa, hogy alapító tagja a Tanya 48. alkotócsoportnak; állandó résztvevője a vásárhelyi és szegedi tárlatoknak; két esztendeje elnyerte a nyári tárlat egyik fődíját, s az a tény, hogy első képcsarnoki tárlatát a *szegedi Gulácsy Lajos Teremben* rendezi ezekben a napokban. Az esztergomi művész szegedi kamaratárlatának első maradandó élménye az *igényesség és az elegancia*. Ez már az utóbbi időben egyre ritkább szép katalógusban is testet ölt, de ezt igazolják a tárlat szépen keretezett képei. precízen rendezett bemutató is.

A tárlaton pontosan nyomon követhető egy évtized alkotói kiteljesedése, az ásatás konkrét motívumaitól az áttételesebb fogalmazású műveken keresztül egész a popelemeket és faktúrajátékokat ötvöző alkotásokig. Kollár György festőisége a *legkorszerűbb elemekből táplálkozik* — ugyanakkor a piktúra leghagyományosabb elemeit teremti újjá. Szín, folt és vonal ötvözetéből alkot saját törvényű, újszerű képeket. A tíz évvel ezelőtti konkrét tájélményekből táplálkozó képek először *hangulatjelentésekké* (Őszutó, Október este) váltak, majd a természeti hangulatok *jelképes utalásaivá* (Kibontakozás, Elmúlás, Metamorfózis, Enyészet, Keletkezés, Álom stb.), végül összekapcsolódott a konkrét élmény a táj *általános érvényű motívuma* és a jelképes mondandó olyan művekben, mint az Egy leégett tanya emlékére, Felégetett föld, Zöldár, Őszi szántás. Ezt követően Kollár kilépett a térbe és plasztikus műveket alkotott — Füstös világ, Mártélyi ablakom —, s az Emlék című festmény, mely egy 1877-ben datált cselédkönyv és egy megsárgult családi fotó segítségével teremt igazi művészi élményt. Legfrissebb művei — Maradványok, Öreg fa — a szín mellett a faktúra brutálisan kemény hatásaira épít, de még kellően nem rendszerezi a felület véletlenszerű mozgásait. Mindenesetre Kollár György festészete a kortárs magyar piktúra *nemcsak leletősége és igérete*, de immár félig beváltott eredménye is.

Az ötlet öngyilkossági kísérlete

Szokatlan meghívót hozott a posta nemrégiben, *Bernáth (Y) Sándor* festőművész kiállítására invitál az Ifjúsági Ház Mini galériájába. A meghívón kívül ez a mondat állt: *Jajj!! Nem akarok én örökké csak borotválkozni* (Ki kényszeríti?!) Belül pedig információk helyett egy újságból kivágott betétlap szerepelt — ki tudja, milyen meggondolásból. Annak esetleg lehetnek sejtései, akik ennek a „vonzó, közönségcsalogató" meghívónak a hatására fölkeresték a Tisza-parti kiállítóhelyiséget. Ha csak még jobban össze nem zavarodtak. Tudniillik direkt rossz helyesírással, betűfordításokkal a csomagoló papíron még az is szerepelt, hogy *Képek a magyar históriából — csataképek*. S mit láthattunk? Falakról lelógatott rózsaszín dekorációs papírokat, direkt csáléra állított képeket, összevissza kacskaringózó drótokat. Fricska ez a hagyományos kiállításrendezés és táblaképművészet ellen? Az is lehet, de különös nevű alkotónk ezzel nem éri be. Ötvenes évekbeli fotókat felhasználva, korabeli újságok szövegeit applikálva idézni próbál, s kritikát (?), véleményt (?) mondani. Csakhogy ezek az ötletek önnön zsákutcájukba jutva hatástalanok, hiteltelenek, véleményem szerint semmi közük a művészethez. Fricskának fricskák, de mi köze ennek a festészethez?! Talán az ötlet öngyilkossági kísérletének lehetünk tanúi . . .

Az üveg metamorfózisa

Az üveg kemény, rideg, törékeny anyag. A legtöbb ember számára az ablakot, a poharat, a sörösüveget jelenti. Éppen mert nehezen alakítható-formálható, nem képlékeny anyag, kevéssé tört be a művészetek kedvelt anyagai közé. *Buczkó György* azok közé az alkotók közé tartozik, akik éppen ezt a kihívást tartották méltónak a vállalkozásra, és építve az üveg fényáteresztő, színezhető, ridegségében is formálható tulajdonságaira, művészi programot igyekszik kiteljesíteni, melynek dokumentumait most a Bartók Béla Művelődési Központ B Galériájában láthatjuk.

Egy csoport, úgy a hatvanas évek közepe táján, üveglapok egymásra helyezésével, s ezeknek valamiféle alakításával teremtett egy meglehetősen zárt, de izgalmas téri világot. Olyan művek születtek, amelyek nemcsak külső héjukban izgalmasak, de beengedték a tekintetet belső struktúrájukba is. Ezeket a szándékokat teljesíti ki Buczkó György üveglapokból formált kockaplasztikáin és emeli egy más dimenzióba fotókkal demonstrált köztéri munkáin. Izgalmas világ ez, egy anyag lehetőségeinek következetes kutatása és fölmutatása — az üveg átváltozása térré, fénnyé, rejtelemmé.

T. L.

Nívódíjak politikai könyvekért

A közelgő politikai könyvnapok alkalmából pénteken Nívódíjat adtak át idén megjelent, nagy sikerű politikai művek elismeréséül. A Kossuth Kiadó Nívódíjban részesítette *Balogh Sándort* „A népi demokratikus Magyarország külpolitikája 1945—1947 (a fegyverszünettől a békeszerződésig)" című; *Pataki Ferencet* „Az én és a társadalmi azonosságtudat" című; *Lengyel Zsuzsát* „Mezőgazdaság, szövetkezetek, parasztság a hetvenes években"; és *Réti Ervint* „Halál a dísztribünön", valamint „Háború a világ végén" című művéért.

A nívódíjakat *Rapai Gyula*, a Kossuth Könyvkiadó igazgatója adta át a kiadó székházában. (MTI)

Múzeumi pályázatok díjainak átadása

Minden évben, a múzeumi és műemléki hónap keretében tartják *a múzeumi gyűjtőpályázatokra* beérkezett dolgozatok értékelését és a pályadíjak átadását. Az 1982. évi néprajzi és nyelvjárási, valamint történeti pályázat átfogó értékelését és eredményhirdetését tegnap, pénteken délután a szegedi Móra Ferenc Múzeumban rendezték meg. A néprajzi és nyelvjárási dolgozatokat *dr. Juhász Antal* múzeumigazgató-helyettes, néprajzkutató, a történeti pályaműveket pedig *Marjanucz László* muzeológus értékelte, majd átadták a különböző kategóriák díjait.

A néprajzi és nyelvjárási pályázaton a felnőttek közül első díjjal jutalmazták *Szigeti Györgyöt* (Budapest), második díjas lett *Rácz Sándor* (Makó) és *Szenti András* (Vásárhely). Harmadik díjat kapott *Pánczél Józsefné* (Csanádpalota) és *Szabó Árpád* (Szeged), negyedik lett *Onozó Lajos* (Komló). Pénzjutalomban részesült *Banga Sándorné* (Vásárhely), Fejes *Erzsébet* (Nagymágocs) és *Kun József* (Vásárhely). Az ifjúsági tagozat nyertese a *makói Kun Béla Általános Iskola szakköre*, második *Szenti Csilla* (Vásárhely), harmadik *Török Terézia* (Vásárhely). Könyvjutalmat kapott *Görög Anikó* (Csongrád).

A *történeti gyűjtőpályázatra* ifjúsági pályamunka nem érkezett, a felnőtt tagozaton első díjat nem adtak ki és visszatartották a felnőtt csoportos pályázatok első és második díját is. A felnőtt egyéni pályázók közül második díjat kapott *Reményi György* (Szeged), harmadik helyezett *Bazsó Dénes* (Villány) és *Komoly Pál* (Szeged). Pénzjutalmat kapott *Varga László* (Eger) és *Berta Sándor* (Vásárhely). A felnőtt csoportos kategória harmadik díjasa a *Csongrád megyei Víz- és Csatornamű Vállalat Augusztus 20. szocialista brigádja* (Szentes).